

KLAGANDE

Matilda [REDACTED]

Ombud: Alexander Ottosson och Erica Wide

MOTPART

Socialnämnden i Ystads kommun

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Malmös beslut den 28 maj 2021 i mål nr 3830-21,
se bilaga A

SAKEN

Avvisat överklagande enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård
av unga

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten undanröjer förvaltningsrättens beslut och visar målet åter för
prövning i sak.

YRKANDEN M.M.

Matilda [REDACTED] yrkar att kammarrätten undanröjer det överklagade
beslutet och återförvisar målet till förvaltningsrätten. Hon anför följande.

Överklagandeförbudet i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om
vård av unga (LVU) måste åsidosättas för att tillgodose hennes rätt till
domstolsprövning och effektiva rättsmedel enligt artikel 6 respektive artikel
13 i lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd
för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR).

Rätten till domstolsprövning och rätten till effektiva rättsmedel aktualiseras redan om hon på rimliga grunder kan påstå att nämnden, genom kontaktbegränsningarna, har ingripit i hennes privat- och familjeliv enligt artikel 8 EKMR. Nämndens beslut utgör ett oproportionerligt ingrepp i hennes och syskonens rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv. Skyddet för privat- och familjeliv är typexempel på vad som anses vara civila rättigheter. Tvisten är följaktligen av sådan karaktär att den enligt artikel 6 EKMR måste kunna prövas i domstol. Det är tillräckligt att hon kan hävda att beslutet utgör en pågående överträdelse av hennes skydd för privat- och familjeliv och att påståendet vid första anblick framstår som rimligt grundat för att rätten till effektiva rättsmedel enligt artikel 13 EKMR ska aktualiseras.

Socialnämnden i Ystads kommun anser att kammarrätten ska avvisa överklagandet. Nämnden anför följande.

Överklagandeförbudet i 41 § LVU strider inte mot artikel 6 eller 13 EKMR, mot bakgrund av att hennes relation med de minderåriga syskonen inte aktualiserar artikel 8 EKMR. Det är inte fråga om en civil rättighet i enlighet med artikel 6 eller en överträdelse av en konventionsrättighet i enlighet med artikel 13. Inget rättsfall från Europadomstolen berör enbart en klagandes umgänge och relation till minderåriga syskon. Nära relationer till släktingar kan åtnjuta skydd under artikel 8 EKMR men är inte lika starkt som det skydd som gäller för föräldrar och barn. Europadomstolen har konstaterat att även om en förälder får sin rätt enligt artikel 8 EKMR kränkt av att dess barn blir omhändertaget är det nödvändigtvis inte fallet att en mor- eller farförälder får sin rätt till familjeliv kränkt enbart av den anledningen att dess barnbarn är omhändertaget. I stället krävs att det offentliga begränsar kontakten i en sådan grad att umgänget understiger vad som får anses vara normalt för en sådan relation. Matilda ████████ nekas inte ett umgänge som motsvarar den normala relationen mellan en vuxen och dess minderåriga syskon. Under placeringstiden har nämnden det

yttersta ansvaret för Matilda [REDACTED] syskon och utövar därmed rätten att besluta om bland annat barnens kontakt med föräldrar och syskon. Det är mot denna bakgrund inte fråga om en civil rättighet för Matilda [REDACTED] att erhålla ett mer omfattande eller mer detaljreglerat umgänge på det sätt som hon ursprungligen yrkat enligt besluten. Så länge det är fråga om ett umgänge som inte omöjliggör upprätthållandet av en normal relation aktualiseras inte skyddet i EKMR.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Som en generell utgångspunkt får svensk lag anses vara anpassad till de krav som EKMR ställer, exempelvis rörande rätten till domstolsprövning. Att så inte alltid är fallet framgår dock av praxis. Det finns alltså reglering som inte i alla delar är anpassad till kravet på domstolsprövning enligt EKMR. Om ett beslut som rör någons civila rättigheter eller skyldigheter inte får överklagas enligt nationell rätt finns det ändå en rätt till domstolsprövning som följer av artikel 6 EKMR. I en sådan situation ska det aktuella överklagandeförbudet åsidosättas och en prövning i domstol ska möjliggöras (jfr bl.a. HFD 2019 ref. 43 och däri relaterade rättsfall m.m.).

I lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård, här förkortad LBT, regleras besök på vårdinstitutioner och sjukvårdsinrättningar till personer som är tvångsintagna för vård enligt bl.a. LVU. Lagen innebär, såvitt här är aktuellt, att en huvudman för den aktuella institutionen eller inrättningen får besluta om besöksrestriktioner för en viss person och att ett sådant beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Av förarbetena till lagen (se prop. 1995/96:196) framgår följande. Införandet av LBT motiverades av att den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna i april 1994 uttalat att Sverige i ett fall, där en mamma tillika god man nekats att träffa sin vuxne son som tvångsvårdades på ett vårdhem, kränkt artikel 6 och artikel 8 EKMR. Lagen utformades

utifrån att besöksinskränkningarna bedömdes ha utgjort ett intrång i besökarens rätt till familjeliv, i princip oberoende av vårdtagarens rätt eller inställning till besöket, och möjligheten till domstolsprövning saknades. Syftet var reglera besöksinskränkningarna för att undvika framtida kritik från kommissionen och anpassa Sveriges lagstiftning så att den uppfyller bestämmelserna i EKMR. Avsikten med införandet av lagen uttalades vidare vara att, i de fall man skulle anse det behövt med någon form av bindande besöksinskränkning, lagreglera förutsättningarna för dessa och göra det möjligt att överklaga sådana beslut. Regeringen uttalade här att det skulle vara både ologiskt och inkonsekvent att införa sådana bestämmelser enbart för viss tvångsvård. Regeringen avsåg vidare att förhindra inskränkningarna i besöksmöjligheten som inte är motiverade och därigenom stärka den enskildes rättssäkerhet. Var gränsen går för vem som omfattas av familjebegreppet i konventionen bedömdes inte vara klarlagt, men det konstaterades att kretsen torde vara vidare än vad vi vanligtvis avser med familj i Sverige. Det uppmärksammades dessutom att i artikel 8 EKMR stadgas även en rätt till privatliv, varför en begränsning av regleringen till att gälla familjemedlemmar kan komma att bli för snäv, och någon avgränsning av den taleberättigade personkretsen infördes därför inte.

Vad gäller lagens utformning i förhållande till beslut om umgängesbegränsningar meddelade med stöd av LVU kan följande noteras. Regeringen förutsatte att det med stöd av LVU endast var möjligt att fatta beslut om umgängesbegränsningar mellan ett barn och dess vårdnadshavare. I syfte att undvika dubbla beslutsvägar undantogs därför beslut om umgängesbegränsningar enligt 14 § andra stycket 1 LVU från LBT. Regeringen utgick alltså från att besök av t.ex. en mormor eller ett syskon till unga som vårdas med stöd av LVU inte kunde inskränkas med stöd av LVU. Av socialnämndens allmänna befogenhet att besluta om förhållandena för ett barn eller en ungdom som vårdas med stöd av LVU (reglerat i 11 §) framgår dock att socialnämnden i princip bestämmer om alla besök hos den underårige (jfr SoU 1979/80:44 s 116). Det kan här även påpekas att JO

granskat beslut om umgängesbegränsningar mellan unga som omhändertagits med stöd av LVU och andra personer än deras vårdnadshavare och då inte ansett att besluten i sig saknat lagstöd (se JO 1995/96 s 291, Dnr 3405-1994, samt JO 2011/12 s 448, Dnr 413-2009).

Sammanfattningsvis har alltså lagstiftaren bedömt att restriktioner att besöka unga som är omhändertagna enligt LVU måste kunna överklagas, eftersom svensk lagstiftning annars strider mot sådana rättigheter som garanteras av artikel 6 och artikel 8 EKMR. I motsats till vad som anges i förarbetena till LBT kan dock socialnämnden, med stöd av 11 § LVU, fatta beslut om umgängesbegränsningar riktade mot andra personer än den unges vårdnadshavare.

Enligt kammarrättens mening finns det inte någon egentlig skillnad mellan betydelsen av begreppen besöksrestriktioner och umgängesbegränsningar. Då lagstiftaren redan tagit ställning i den principiella frågan om rätten till domstolsprövning vad gäller restriktioner att besöka tvångsvårdade personer måste slutsatsen bli att förbudet mot att överklaga beslut om umgängesbegränsningar enligt 11 § LVU strider mot de rättigheter som garanteras av EKMR. Överklagandeförbudet i 41 § LVU ska därför inte gälla. Förvaltningsrättens beslut ska följaktligen undanröjas och målet visas åter för prövning i sak.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Petter Classon

Birgitta Henriksson

Ulrika Matsson
referent

/Isabel Meister

Nämndemännen Lou-Lou Andersson och Christer Jonsson (skiljaktig)
har deltagit i avgörandet.

Christer Jonssons skiljaktiga mening

Jag gör samma bedömning som förvaltningsrätten.